Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Droga pacjenta do szczepienia w opiece koordynowanej

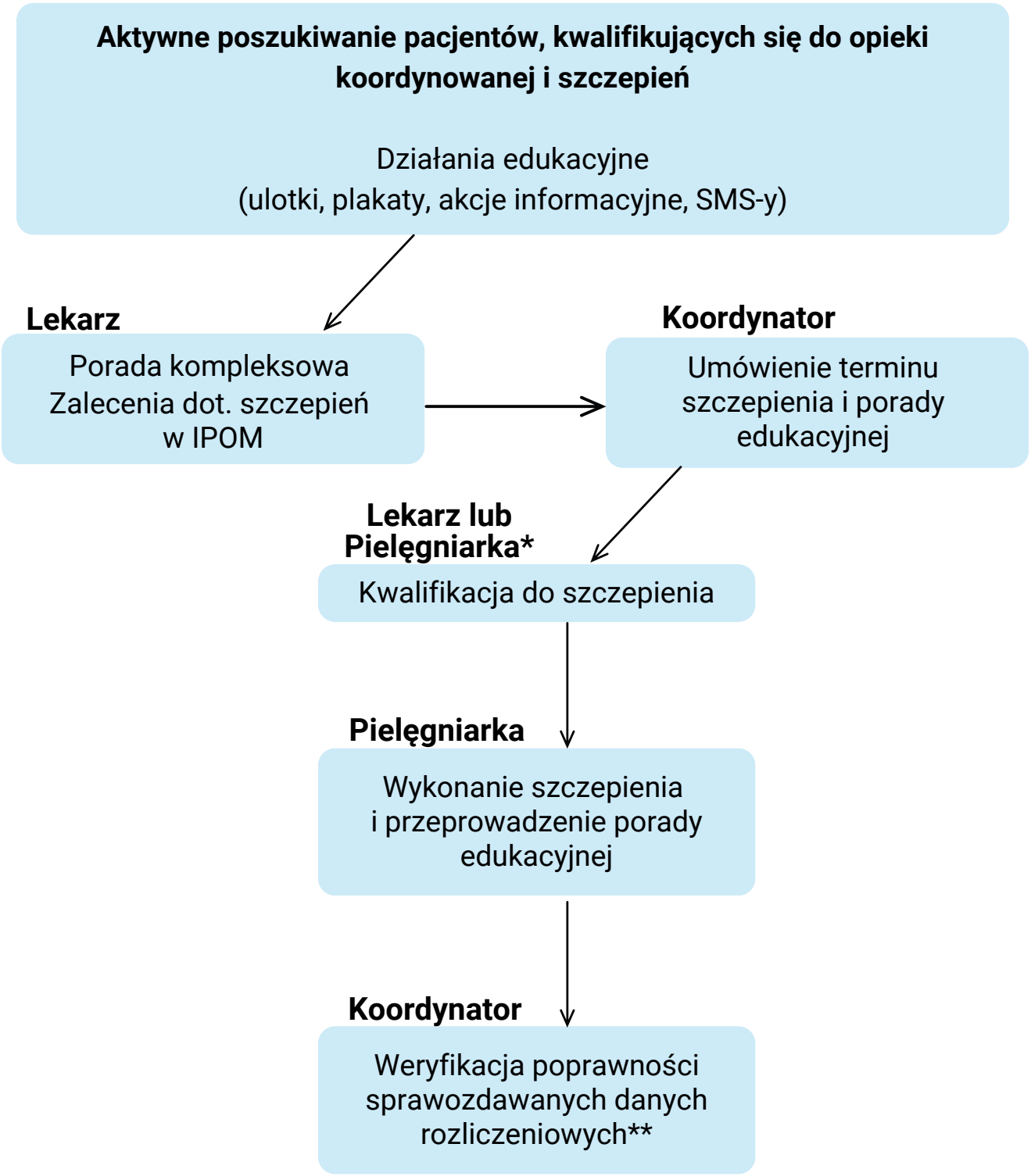

IPOM - Indywidualny Plan Opieki Medycznej
* w przypadku szczepień zalecanych w populacji pacjentów dorosłych
** opcjonalnie

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD

Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Zadania realizatorów szczepień w opiece koordynowanej

Lekarz	Pielęgniarka	Koordynator
• diagnostyka chorób przewlekłych i edukacja • stratyfikacja pacjenta • zalecenia dot. szczepień • wystawienie recepty na szczepionkę • kwalifikacja do szczepienia	• edukacja w zakresie chorób przewlekłych oraz czynników ryzyka • edukacja w zakresie szczepień • wystawienie recepty na szczepionkę • kwalifikacja do szczepienia • wykonanie szczepienia	• poszukiwanie pacjentów ze wskazaniami do realizacji szczepień • wsparcie w realizacji IPOMu • ustalenie terminu porad edukacyjnych • ustalenie terminu kwalifikacji i szczepienia • przypomnienie lekarzowi o szczepieniach • przypominanie o szczepieniach sezonowych

- przypomnienie o konieczności wykupienia recepty
- przekazanie informacji o prawidłowym przechowywaniu i transporcie szczepionki

* receptę mogą wystawić także uprawnione pielęgniarki

Rozliczenie szczepień w opiece koordynowanej

Rozliczenie wykonania szczepienia w ramach opieki koordynowanej należy przeprowadzić na zasadach ogólnych. Dodatkowo możliwe jest jednoczesne finansowane ze środków przeznaczonych na poradę edukacyjną (kod świadczenia: 5.01.00.0000195, procedura 89.01).

Poradę edukacyjną można rozliczyć w ramach budżetu powierzonego opieki koordynowanej. Świadczeń w postaci porad edukacyjnych można wykonać do 9 razy w roku, wymiennie z poradami dietetycznymi.

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD

Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Dlaczego warto realizować szczepienia u dorosłych?

Szczepienia uznawane są za najbardziej skuteczny i bezpieczny sposób walki z chorobami zakaźnymi. Zachorowanie na takie choroby zakaźne jak grypa, inwazyjna choroba pneumokokowa czy COVID-19 niesie ze sobą niebezpieczeństwo ciężkiego przebiegu choroby oraz długotrwałych powikłań. Ryzyko zwiększa się wraz z wiekiem oraz występowaniem chorób przewlekłych, które u pacjentów objętych opieką koordynowaną są często liczne.

Należy również pamiętać, że szczepienia mogą zapobiec konieczności stosowania antybiotyków. Pozwala to ograniczyć ich nadużywanie oraz walczyć z coraz powszechniejszych zjawiskiem antybiotykooporności.

Kolejnym ważnym powodem do szczepień jest ochrona innych osób, nawet nieszczepionych. Powszechne szczepienia wiążą się ze zmniejszeniem ryzyka transmisji patogenu w społeczności oraz wytworzeniem odporności zbiorowiskowej. Z kolei tzw. “strategia kokonowa” polega na szczepieniu osób z najbliższego środowiska osób szczególnie zagrożonych (np. z niedoborami odporności, małych dzieci) w celu wytworzenia ochronnego “kokonu” w postaci osób zaszczepionych.

Jakie są powikłania chorób infekcyjnych?

Choroby zakaźne, szczególnie u osób starszych z chorobami przewlekłymi, mogą prowadzić do groźnych dla życia powikłań. Należą do nich ciężkie zapalenie płuc, utrata sprawności i zaostrzenie chorób przewlekłych takich jak POChP, astma oskrzelowa, choroba niedokrwienna serca czy niewydolność serca. Warto szczególnie wspomnieć w tym miejscu o neuralgii popółpaścowej, która polega na dolegliwościach bólowych utrzymujących się nawet rok po przebyciu choroby. Do powikłań, które mogą utrzymywać się dłuższy czas po przejściu choroby zakaźnej, należą także zaburzenia neurologiczne, takie jak zaburzenia koncentracji i pamięci, spowodowane zapaleniem opon-mózgowo rdzeniowych wywołanym przez meningokoki lub pneumokoki. Powikłania często powodują pogorszenie jakości życia pacjentów oraz generują ogromne koszty społeczne.

Kwalifikacja do szczepienia

Kwalifikacja jest niezbędna do przeprowadzenia szczepienia. Jest ona ważna 24 godziny i powinna składać się z dokładnego wywiadu (szczególnie w zakresie występowania alergii i zaburzeń odporności) oraz badania fizykalnego i analizy przeciwwskazań. W przypadku szczepień obowiązkowych kwalifikację, w świetle obowiązujących przepisów, może przeprowadzić jedynie lekarz. Do szczepień zalecanych pacjentów dorosłych mogą kwalifikować lekarz, felczer, lekarz dentysta, pielęgniarka, położna, ratownik medyczny oraz po odpowiednim szkoleniu – fizjoterapeuta, diagnosta laboratoryjny i farmaceuta.

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD

Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Jak rozmawiać z pacjentem o szczepieniach?

W ramach porady edukacyjnej należy uświadamiać pacjentów na temat znaczenia profilaktyki chorób infekcyjnych.
Elementy skutecznej edukacji:

- Zwrócenie uwagi na powszechne występowanie chorób zakaźnych oraz fakt, że właściwa higiena, chociaż istotna, może nie wystarczyć do ochrony przed patogenami.
- Korygowanie przekonań o braku potrzeby szczepień (“nie potrzebuję szczepień, bo mam dobrą odporność”).
- Zwracanie uwagi na kosztoefektywność profilaktyki w porównaniu do leczenia (“lepiej zapobiegać niż leczyć”).
- Obrazowe wyjaśnienie możliwych powikłań chorób zakaźnych (groźne dla życia, upośledzające sprawność, pogarszające jakość życia).
- Wyrozumiałe podejście do wątpliwości dotyczących bezpieczeństwa i skuteczności szczepień oraz cierpliwe ich rozwiewanie w profesjonalny sposób. Najważniejsze punkty:
  - Nad bezpieczeństwem szczepień czuwają specjalnie do tego celu powołane agencje krajowe i europejskie
  - Najczęstsze NOP są łagodne i miejscowe, a dane o nich są dokładnie zbierane i raportowane
  - W czasie rozmowy trzeba wysłuchać pacjenta, zrozumieć jego obawy i okazać empatię.

Jakie są zasady przechowywania i transportu szczepionek?

Preparaty w punkcie szczepień należy przechowywać w temperaturze od 2 do 8°C.

Należy pamiętać o zachowaniu tzw. zimnego łańcucha przy transporcie szczepionki (z hurtowni lub apteki). Dopuszczalne jest przewożenie szczepionek bez specjalnego opakowania termicznego pod dwoma warunkami:

- temperatura powietrza nie przekracza 25°C,
- czas transportu nie przekracza 1 godziny.

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD

Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Jak prawidłowo wykonać szczepienie?

Preparaty szczepionkowe mogą być podawane wieloma drogami. Najczęściej są podawane domięśniowo, ale możliwa jest również podaż doustna (np. szczepionka przeciw cholerze), donosowa (np. żywa szczepionka przeciw grypie dla dzieci) i podskórna (np. szczepionka BCG przeciw gruźlicy).

Technika podania domięśniowego:

- w centralną, najgrubszą część mięśnia naramiennego
- prostopadle pod kątem 90 stopni
- nie zaleca się wykonywania aspiracji
- w przypadku podawania więcej niż jednej szczepionki, drugą należy podać w inną rękę lub w tę samą, ale z zachowaniem minimum 2-3 cm od pierwszego wkłucia

Kiedy nie można wykonać szczepienia?

Wskazaniem do czasowego odroczenia szczepień są cięższe, ostre stany chorobowe i okresy zaostrzeń chorób przewlekłych. Po ich ustąpieniu można wykonać szczepienie. Natomiast uniwersalnym przeciwwskazaniem stałym jest reakcja anafilaktyczna na poprzednią dawkę szczepionki lub na jakikolwiek jej składnik.

Dodatkowe obostrzenia dotyczą szczepionek żywych, którymi nie mogą się zaszczepić kobiety w ciąży oraz osoby z zaburzeniami odporności, na przykład z powodu przeszczepu szpiku, leczenia obniżającego odporność, nowotworów krwi czy transplantacji narządów.

Należy zaznaczyć, że powyższe zasady stanowią jedynie ogólne przeciwwskazania do podawania szczepionek. Poszczególne preparaty mogą się różnić pod tym względem, a lista przeciwwskazań do ich stosowania może być dłuższa lub w wyjątkowych sytuacjach przeciwwskazanie może być traktowane jako względne. Szczegółowe przeciwwskazania do stosowania każdej szczepionki znajdują się charakterystyce produktu leczniczego każdego preparatu.

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD

Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Co nie stanowi przeciwwskazań do szczepienia?

- Lekkie zakażenia górnych dróg oddechowych czy układu pokarmowego przebiegające z gorączką lub bez gorączki nie stanowią przeciwwskazania do szczepień.
- Antybiotykoterapia - z wyjątkiem doustnej szczepionki przeciw durowi brzusznemu .
- Ciąża, z wyjątkiem szczepionek żywych.
- Narażenie na chorobę, przeciw której chroni szczepionka.
- Karmienie piersią - z wyjątkiem żywych szczepionek przeciw ospie prawdziwej oraz żółtej gorączce.
- Styczność z osobami o zaburzonym układzie odpornościowym w środowisku domowym.
- W przypadku szczepionki przeciw grypie przeciwwskazania nie stanowi lekka alergia na białko jaja kurzego (np. w postaci w wysypki). Reakcja anafilaktyczna nadal stanowi przeciwwskazanie.
- Alergia na składniki niewchodzące w skład szczepionki.
- Łagodny lub umiarkowany NOP w wywiadzie (miejscowy obrzęk, zaczerwienienie, ból w miejscu podania, niska lub umiarkowana gorączka).
- Stabilna choroba przewlekła: serca, płuc, nerek, wątroby, cukrzyca, niepostępująca choroba neurologiczna, w tym demencja, choroba Parkinsona, stabilna padaczka.

Komu zalecać szczepienia w opiece koordynowanej?

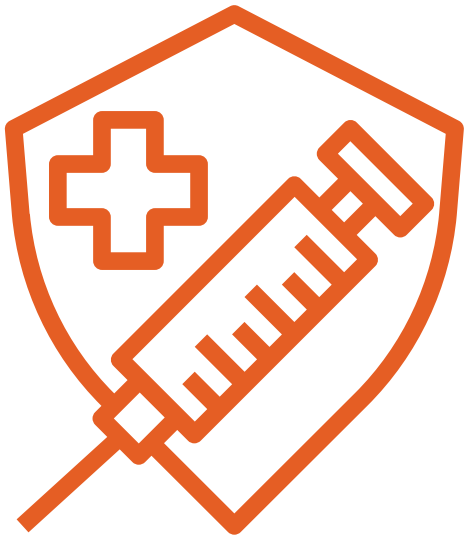

Pacjentami szczególnie narażonymi na powikłania chorób zakaźnych są w dużej mierze osoby, do których kierowana jest opieka koordynowana.

Chodzi o chorych przewlekle na:

- choroby układu krążenia, m.in.:
  - chorobę niedokrwienną serca
  - niewydolność serca
- choroby układu oddechowego, m.in.:
  - POChP
  - astma oskrzelowa
- cukrzycę
- przewlekłą chorobę nerek

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD

Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Komu zalecać szczepienia w opiece koordynowanej?

	Ścieżka kardiologiczna	Ścieżka pulmonologiczna	Ścieżka diabetologiczna	Ścieżka nefrologiczna
grypa	**1 dawka co roku,** najlepiej przed sezonem epidemicznym			
pneumokoki	**1 lub 2 dawki**			
COVID-19	Schemat szczepienia w zależności od dostępnych obecnie preparatów oraz stanu zaszczepienia			
RSV	**1 dawka** (u osób powyżej 60. r.ż oraz u osób po 50. r.ż. ze zwiększonym ryzykiem zachorowania)			
tężec, błonica, krztusiec	**1 dawka** Tdap co 10 lat			
półpasiec	**2 dawki** u osób, które przebyły ospę wietrzną			
WZW B*	**3 dawki**			**4 dawki****

* W przypadku szczepień przeciw WZW typu B może być konieczna kontrola przeciwciał po szczepieniu.
** Szczepienie obowiązkowe w przypadku przewlekłej niewydolności nerek i dializoterapii.

Oprócz powyższych, każdej nieuodpornionej osobie dorosłej zaleca się szczepienia przeciw:

- **poliomyelitis** - wszystkim wcześniej nieszczepionym
- **odrze, różyczce, śwince (MMR)** - osobom, które nie chorowały i nie były szczepione
- **ospie wietrznej** - osobom, które nie chorowały i nie były szczepione

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD

Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Jakie szczepienia są zalecane kobietom planującym ciążę?

Szczepienia przeciw	Uwagi
grypie	**1 dawka co roku**, najlepiej przed sezonem epidemicznym
ospie wietrznej	**2 dawki** (≥6 tygodni odstępu) co najmniej 4 tygodnie pomiędzy ostatnią dawką a ciążą. U osób nieszczepionych, niechorujących wcześniej na ospę wietrzną
odrze, śwince i różyczce	**1 lub 2 dawki** co najmniej 4 tygodnie pomiędzy ostatnią dawką a ciążą. U osób nieszczepionych, niechorujących wcześniej na odrę, świnkę lub różyczkę
WZW typu B	**3 dawki**, u osób wcześniej nieszczepionych. Szczepienie obowiązkowe
COVID-19	Zgodnie z aktualnymi zaleceniami

Jakie szczepienia są zalecane kobietom w ciąży?

Szczepienia przeciw	Uwagi
grypie	**1 dawka**, najlepiej przed sezonem epidemiologicznym typowym dla grypy szczepienie może być podane w każdym trymestrze ciąży szczepionka inaktywowana (z rozszczepionym wirionem lub podjednostkowa)
RSV	**1 dawka** w 32–36. tygodniu ciąży
tężcowi, błonicy, krztuścowi	**1 dawka** szczepionki Tdap w 27–36. tygodniu ciąży Szczepienie w każdej ciąży
COVID-19	Zgodnie z aktualnymi zaleceniami

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD

Szczepienia dorosłych w opiece koordynowanej

Jak sprawozdać szczepienie?

Zgodnie z ustawą, szczepienia zalecane należy sprawozdać w e-Karcie Szczepień na stronie gabinet.gov.pl

W przypadku szczepienia obowiązkowego konieczne jest jego odnotowanie w karcie uodpornienia, książeczce szczepień oraz istnieje możliwość (nie obowiązek) odnotowania takiego szczepienie w e-Karcie Szczepień.

W sytuacji dokonania wpisu o szczepieniu w e-Karcie Szczepień, nie jest już wymagane dokonanie:

- tego samego wpisu w karcie uodpornienia
- wpisu o szczepieniu w wykazie zabiegów.

Do informacji, które powinna zawierać Karta Szczepień należą:

- dane pacjenta
- informacje o przeprowadzeniu badania kwalifikacyjnego
- kod procedury
- datę i godzinę przeprowadzenia szczepienia
- numer podawanej dawki szczepionki oraz zalecaną liczbę dawek
- informacje o podawanej szczepionce:
  - nazwa handlowa
  - numer serii
  - producent
- dane podmiotu udzielającego świadczenia
- dane osoby kwalifikującej do szczepienia lub przeprowadzającej szczepienie
- informacje dotyczące stanu zdrowia, w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia szczepienia
- podpisy osób dokonujących wpisu

Do dokonywania wpisów w e-Karcie Szczepień lekarz może upoważnić asystenta medycznego (pracownika medycznego, inną osobę wykonującą zawód medyczny).

Należy pamiętać, że placówki prowadzące szczepienia są zobowiązane również do przekazywania powiatowym inspektorom sanitarnym sprawozdań kwartalnych (sprawozdanie ze zużycia szczepionek, sprawozdanie z realizacji szczepień ochronnych, nadzór nad kartami uodpornienia) oraz rocznych sprawozdań ze szczepień ochronnych MZ-54, a także raporty o wielkości posiadanych zapasów magazynowych poszczególnych preparatów szczepionkowych. Sprawozdawczość powinna być realizowana w pełni drogą elektroniczną.

Źródła:

- Strona Polskiego Towarzystwa Medycyny Rodzinnej dedykowana szczepieniom dorosłych. ptmr.info.pl/szczepienia
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, z późniejszymi zmianami
- Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 16 kwietnia 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania
- https://www.cdc.gov/vaccines/hcp/admin/administer-vaccines.html

Projekt realizowany przy wsparciu: GSK Pfizer sanofi MSD